

PRESUDA SUDA

5. listopada 1989.(*)

„Gospodarske djelatnosti koje obavljaju članovi vjerskih zajednica – Sloboda pružanja usluga”

U predmetu C-196/87,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u, koji je Sudu uputio Raad van State (Državno vijeće, Nizozemska), u postupku koji se vodi pred tim sudom između

Ude Steymanna, sa stalnom adresom u Amsterdamu,

i

Staatssecretaris van Justitie,

o tumačenju Ugovora o EEZ-u, posebno njegovih članaka 2., 59. i 60.,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: O. Due, predsjednik vijeća, T. Koopmans, K. Bahlmann, C. N. Kakouris i T. F. O'Higgins, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Darmon,

tajnik: D. Louterman, administratorica,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za nizozemsku vladu, E. F. Jacobs, glavni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova, za pisani postupak, i, na raspravi, A. Fierstra, u svojstvu agenata,
- za Komisiju Europskih zajednica, E. Lasnet, pravni savjetnik, i P. J. Kuyper, član pravne službe, u svojstvu agenata,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu i nakon usmenog postupka održanog 4. svibnja 1988.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 5. srpnja 1988.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Rješenjem od 3. lipnja 1987., koje je Sud zaprimio 24. lipnja 1987., Raad van State (Državno vijeće, Nizozemska) uputio je Sudu na temelju članka 177. Ugovora o EEZ-u tri prethodna pitanja o tumačenju članaka 2., 59. i 60. Ugovora o EEZ-u.
- 2 Pitanja su postavljena u okviru spora između U. Steymanna i Staatssecretaris van Justitie te se njima u biti želi utvrditi u kojoj se mjeri djelatnosti koje obavlja član vjerske zajednice mogu smatrati gospodarskim djelatnostima ili uslugama u smislu gore navedenih odredaba Ugovora.
- 3 U. Steymann, tužitelj u glavnom postupku, njemački je državljanin koji se 26. ožujka 1983. nastanio u Nizozemskoj. Kratko vrijeme bio je zaposlen kao vodoinstalater. Poslije je postao član vjerske zajednice „De Stad Rajneesh Neo-Sannyas Commune” (u daljnjem tekstu: zajednica Bhagwan) koja svoju gospodarsku neovisnost osigurava komercijalnim aktivnostima, uključujući vođenje diskoteke, gostionice i automatske praonice rublja.
- 4 U. Steymann pridonosi životu zajednice Bhagwan obavljanjem vodoinstalaterskih radova u prostorijama zajednice te općih kućanskih poslova. Također sudjeluje u komercijalnoj aktivnosti zajednice. Neovisno o vrsti i opsegu svojih djelatnosti, zajednica se u svakom slučaju brine za materijalne potrebe svojih članova.
- 5 U. Steymann podnio je 28. kolovoza 1984. zahtjev za izdavanje nizozemske dozvole boravka kako bi mogao obavljati djelatnost kao zaposlena osoba. Načelnik lokalne policije odbio je njego zahtjev. Nakon toga U. Steymann zatražio je od Staatssecretaris van Justitie reviziju odluke kojom mu je izdavanje dozvole odbijeno; odlukom od 20. prosinca 1985. njegov je zahtjev odbijen uz obrazloženje, među ostalim, da ne obavlja djelatnost kao zaposlena osoba i stoga nema status povlaštenog državljanina EEZ-a u smislu nizozemskog zakonodavstva o strancima.
- 6 U. Steymann podnio je 8. siječnja 1986. pred Raad van State (Državno vijeće) žalbu protiv navedene odluke Staatssecretarisa van Justitie (Državni tajnik za pravosuđe), tvrdeći da je kao član zajednice Bhagwan ujedno i primatelj usluga te zajednice i pružatelj usluga toj zajednici. Nacionalni sud prekinuo je postupak i uputio Sudu sljedeća prethodna pitanja:
  - „1. Mogu li se gospodarskom djelatnošću ili uslugom u smislu Ugovora o osnivanju Europske ekonomske zajednice smatrati djelatnosti koje se sastoje i u potpunosti su usmjerene na sudjelovanje u zajednici koja se temelji na religiji ili nekom drugom duhovnom ili filozofskom konceptu, te na praćenje pravila života te zajednice u kojoj članovi ostvaruju uzajamnu korist?
  2. Treba li članke 59. i 60. Ugovora o EEZ-u tumačiti na način da nije riječ o pružanju usluga u smislu Ugovora ako državljanin jedne države članice odlazi na državno područje druge države članice kako bi ondje boravio neodređeno vrijeme, čime ostvaruje prebivalište u toj drugoj državi članici, te ako njegov boravak nije vremenski ograničen vrstom usluge koju treba pružiti?

3. Treba li članke 59. i 60. Ugovora o EEZ-u tumačiti u smislu da nije riječ o primanju usluga u smislu Ugovora ako državljanin jedne države članice odlazi na državno područje druge države članice kako bi ondje boravio neodređeno vrijeme, čime ostvaruje prebivalište u toj drugoj državi članici, te ako njegov boravak nije vremenski ograničen vrstom primljenih usluga?"
- 7 Za potpuniji prikaz pravnog okvira, činjeničnog stanja u glavnom postupku i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti dijelovi spisa u nastavku se spominju samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje odluke Suda.
- Prvo pitanje**
- 8 Prvim se pitanjem u biti želi utvrditi u kojoj se mjeri aktivnosti, koje članovi zajednice utemeljene na vjeri ili nekom drugom duhovnom ili filozofskom konceptu obavljaju u okviru djelatnosti takve zajednice, mogu smatrati gospodarskim djelatnostima u smislu Ugovora o EEZ-u.
- 9 U tom pogledu prvo valja utvrditi da, s obzirom na ciljeve Europske ekonomske zajednice, sudjelovanje u zajednici utemeljenoj na vjeri ili nekom drugom duhovnom ili filozofskom konceptu potpada u područje primjene prava Zajednice samo ako se to može smatrati gospodarskom djelatnošću u smislu članka 2. Ugovora.
- 10 Kao što je Sud presudio u presudi od 14. srpnja 1976. (13/76, Donà/Mantaro, Zb., str. 1333.), obavljanje djelatnosti u svojstvu zaposlene osobe ili pružanje usluga uz naknadu treba se smatrati gospodarskom djelatnošću u smislu članka 2. Ugovora.
- 11 Što se tiče aktivnosti o kojima je riječ u glavnom postupku, iz spisa proizlazi da one uključuju poslove koji se obavljaju unutar i u ime zajednice Bhagwan kao dio njezinih komercijalnih aktivnosti. Čini se da ti poslovi imaju prilično važnu ulogu u načinu života zajednice Bhagwan te da članovi zajednice mogu izbjeći sudjelovanje u njima samo u posebnim okolnostima. Zajednica Bhagwan zauzvrat brine o materijalnim potrebama svojih članova, uključujući džeparac, neovisno o vrsti i opsegu poslova koje obavljaju.
- 12 U slučaju kao što je onaj pred nacionalnim sudom ne može se *a priori* isključiti mogućnost da poslovi koje obavljaju članovi te zajednice čine gospodarsku djelatnost u smislu članka 2. Ugovora. U mjeri u kojoj ti poslovi, kojima se želi osigurati gospodarska neovisnost zajednice Bhagwan, čine bitan element sudjelovanja u toj zajednici, usluge koje ona pruža svojim članovima mogu se smatrati neizravnom naknadom za njihov rad.
- 13 Međutim valja napomenuti, kao što je Sud presudio u presudi od 23. ožujka 1982. (53/81, Levin, Zb., str. 1035.), da ti poslovi moraju biti stvarni i učinkoviti, a ne takve vrste da se smatraju samo marginalnima i pomoćnima. U ovom je slučaju nacionalni sud utvrdio da je rad stvaran i učinkovit.
- 14 U tim okolnostima na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 2. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti u smislu da aktivnosti, koje članovi zajednice utemeljene na vjeri ili nekom drugom duhovnom ili filozofskom konceptu obavljaju kao dio komercijalnih

aktivnosti te zajednice, predstavljaju gospodarske djelatnosti ako se usluge koje ta zajednica pruža svojim članovima mogu smatrati neizravnom naknadom za stvarne i učinkovite aktivnosti.

Drugo i treće pitanje

- 15 Drugim i trećim pitanjem u biti se pita je li člankom 59. i 60. Ugovora obuhvaćena situacija u kojoj državljanin jedne države članice odlazi na državno područje druge države članice i tamo ostvaruje prebivalište kako bi u toj državi na neodređeno vrijeme pružao ili primao usluge.
- 16 U tom pogledu nizozemska vlada i Komisija ispravno primjećuju da se članci 59. i 60. Ugovora ne primjenjuju u takvom slučaju. Već iz teksta članka 60. Ugovora proizlazi da djelatnost koja se obavlja stalno ili, u svakom slučaju, bez predviđenog ograničenja trajanja, nije obuhvaćena područjem primjene odredaba Zajednice o pružanju usluga. S druge strane, ovisno o slučaju, takve djelatnosti mogu biti obuhvaćene područjem primjene članaka od 48. do 51. ili članaka od 52. do 58. Ugovora.
- 17 Stoga na drugo i treće pitanje valja odgovoriti da člancima 59. i 60. Ugovora nije obuhvaćena situacija u kojoj državljanin jedne države članice odlazi na državno područje druge države članice i tamo ostvaruje prebivalište kako bi u toj državi na neodređeno vrijeme pružao ili primao usluge.

Troškovi

- 18 Troškovi nizozemske vlade i Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Suda, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD (šesto vijeće),

odlučujući o pitanjima koja mu je rješenjem od 3. lipnja 1987. uputio Raad van State (Državno vijeće, Nizozemska), odlučuje:

1. Članak 2. Ugovora o EEZ-u treba tumačiti u smislu da aktivnosti, koje članovi zajednice utemeljene na vjeri ili nekom drugom duhovnom ili filozofskom konceptu obavljaju u okviru komercijalnih aktivnosti te zajednice, predstavljaju gospodarske djelatnosti ako se usluge koje ta zajednica pruža svojim članovima mogu smatrati neizravnom naknadom za stvarne i učinkovite aktivnosti.
2. Člancima 59. i 60. Ugovora nije obuhvaćena situacija u kojoj državljanin jedne države članice odlazi na državno područje druge države članice i tamo ostvaruje prebivalište kako bi u toj državi na neodređeno vrijeme pružao ili primao usluge.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 5. listopada 1988.

Potpisi

---

* Jezik postupka: talijanski

RADNI PRIJEVOD